



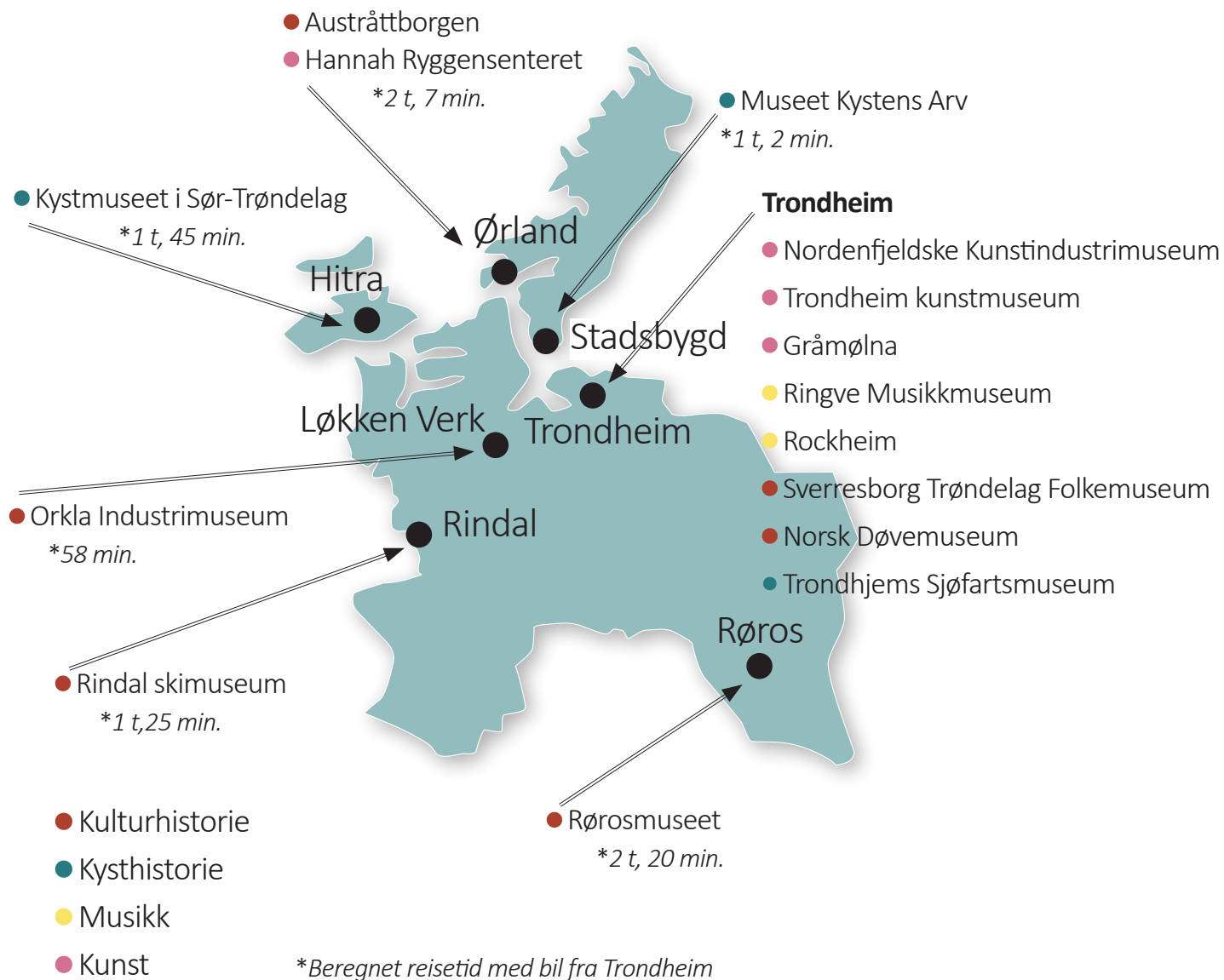
MUSEENE I  
SØR-TRØNDELAG

ÅRSRAPPORT  
2023



Museene i Sør-Trøndelag (MiST) er en av regionens største kulturinstitusjoner og består av 12 museer og 32 besøkssteder.

## Her finner du oss



# Innhold

|   |           |
|---|-----------|
| Direktørens forord  | 5         |
| Visjon, verdier og prioriteringer                         | 6         |
| Styret  | 6         |
| <b>Utfordringer og større oppgaver i 2023</b>             | <b>9</b>  |
| <b>Museene</b>  |           |
| Ringve – Norges musikkmuseum                              | 10        |
| Rockheim – Norges musikkmuseum                            | 13        |
| Sverresborg Trøndelag Folkemuseum                         | 14        |
| Rørosmuseet   | 17        |
| Orkla Industrimuseum                                      | 18        |
| Norsk Døvemuseum  | 21        |
| Rindal skimuseum  | 22        |
| Trondheim kunstmuseum                                     | 25        |
| Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum                        | 26        |
| Museet Kystens Arv  | 29        |
| Kystmuseet i Sør-Trøndelag                                | 30        |
| Trondhjems Sjøfartsmuseum                                 | 33        |
| <b>Samfunnsoppdrag og samfunnsrolle</b>                   | <b>34</b> |
| <b>Solid kunnskapsproduksjon</b>                          | <b>36</b> |
| <b>Relevant formidling</b>                                | <b>38</b> |
| <b>Helhetlig samlingsforvaltning og trygg ivaretaking</b> | <b>40</b> |
| <b>Aktiv samhandling</b>                                  | <b>42</b> |
| <b>Organisasjonen</b>                                     | <b>44</b> |





Fra Olavsgruva. Foto: Andy Johansen

# Direktørens forord

Framveksten av Museums-Norge har i stor grad vært tuftet på ambisjonen om å ivareta fortiden for fremtiden gjennom å ivareta og fortelle historien. Skal man forstå dagens samfunn, må man kjenne historien. Samtidig har museumsoppdraget utviklet seg til å bli betydelig mer sammensatt og utfordrende. Som en av landets største museumsorganisasjoner tar vi samfunnsoppdraget vårt om å være en sentral aktør i den grunnleggende infrastrukturen for demokrati og frie ytringer, på alvor. Et viktig premiss her er at all vår virksomhet skal være kunnskapsbasert.

Museene i Sør-Trøndelag (MiST) sin visjon avspeiler nettopp vår sammensatte rolle: *Fortelle historien – utfordre samtida – prege samtida*.

Det å fortelle historien handler blant annet om å ta vare på gjenstander, kunst, bygninger og fartøy. Museenes samlinger bærer preg av ulike prioriteringer, bevisste og ubevisste, og gjenspeiler dermed ikke hele historien. Oppgaven med å fortelle historien omfatter også menneskers forståelse av og samhandling med sine omgivelser. Samhandlingen mellom gjenstander/bygg og mennesker må løftes fram i enda sterkere grad. Den immaterielle delen av kulturen trenger tilsvarende et løft – enten vi snakker om håndverkstradisjoner, språk, kunnskap om naturen, sosiale skikker eller mattradisjoner – slik at den ikke går tapt. Dette er relevant kunnskap når vi sammen skal utvikle et mer bærekraftig samfunn. Museene har kunnskap og arenaer for formidling, ikke minst til barn og unge, som er en prioritert målgruppe.

Med utgangspunkt i kunnskap om fortiden er det åpenbart at museene skal og må stille spørsmål ved dagens utfordringer og valg, med andre ord utfordre samtiden. Dette dreier seg om alt fra kunstens samfunnskritiske rolle til forvaltning av fellesgoder som natur og ressurser, og vårt eget forbruksmønster. Tidligere tiders mineralutvinning har satt sine tydelige spor både på Røros og på Løkken. Historien rundt industriutbyggingen og dens konsekvenser for sosiale strukturer, arbeidsforhold og natur, miljø og næringsveier som bl.a. reindrift, må formidles – og slik danne grunnlag for kritiske spørsmål om hvordan vi framover skal forvalte felles ressurser i et lengre perspektiv.

MiST sin strategiske handlingsplan 2023–2026 ligger til grunn for våre prioriteringer de kommende årene, og som denne årsrapporten viser, er vi mangfoldige i all vår virksomhet.

Administrerende direktør  
Karen Espelund



Foto: Erik Børseth

# Visjon, verdier og prioriteringer

## Visjon:

MiST – vi forteller historien, utfordrer samtida og preger framtida.

**Verdier:** I MiST skal vi være modige, inkluderende, skapende og troverdige.

MiST sin strategiske handlingsplan for årene 2023–2026 har følgende innsatsområder:

- museenes samfunnsoppdrag
- solid kunnskapsproduksjon
- relevant formidling
- helhetlig samlingsutvikling
- trygg ivaretaking
- aktiv samhandling
- organisasjon og økonomi

Samtlige 17 bærekraftsmål er relevante. MiST har valgt fire mål som alle museene skal ta del i og bidra til å realisere.

**Mål 3: God helse og livskvalitet**

**Mål 4: God utdanning**

**Mål 11: Bærekraftige byer og lokalsamfunn, med delmål 11.4:  
Styrke innsatsen for å verne og sikre verdens kultur- og naturarv.**

**Mål 16: Fred, rettferdighet og velfungerende organisasjoner**

## STYRET I MiST

**Styreleder:** Ellen T. Klingenberg

**Nestleder:** Jorid Midtlyng

**Styremedlem:** Karim Tahir

**Styremedlem:** Henrik Zipsane

**Styremedlem:** Marianne Skjulhaug

**Styremedlem:** Jenny Fjellheim (ansattvalgt)

**Vara:** Siri Frøseth (ansattvalgt)

**Styremedlem:** Annabella Skagen (ansattvalgt)

**Vara:** Atle Fredagsvik (ansattvalgt)

**1. vara:** Dag Olav Løseth

**2. vara:** Anniken Storhaug



*Vi forteller historien,  
utfordrer samtida  
og preger framtida!*



*Foto: Wil Lee-Wright*





Foto: Wil Lee-Wright



# Utfordringer og større oppgaver i 2023

I et tilnærmet normalår har aktiviteten i alle MiST-museene vist en flott utvikling både i omfang og i kvalitet, med nesten 400 000 besøkende totalt. Kjerneoppgavene – solid kunnskapsproduksjon, relevant formidling, helhetlig samlingsutvikling, trygg ivaretaking og aktiv samhandling – er basis for virksomheten.

Solid kunnskapsproduksjon, relevant formidling, helhetlig samlingsutvikling, trygg ivaretaking og aktiv samhandling er basis for virksomheten. Det har vært et aktivt år på alle disse feltene, slik det framkommer av denne årsrapporten.

Det totale besøkstallet er på over 425 000, en gledelig økning, selv om vi ikke er på nivået før pandemien. Og selv om mange milepæler er nådd og store oppgaver er utført, har det også vært noen utfordringer.

## Nytt museum for kunst og form

Den kritiske tilstanden for samlingene samt uegnede bygg ved Trondheim kunstmuseum og Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum har preget arbeidet også i 2023. Byggene oppfyller ikke kravene til universell utforming, sikring, klima og innlån fra andre museer. Lekkasjer er også en utfordring. Selv om det er foretatt en rekke utbedringer og større og mindre vedlikeholdstiltak ved begge bygningene – i henholdsvis Munkegata og Bispegata – de siste ti årene, er dette å anse som tiltak med begrenset effekt på de grunnleggende behovene for endrede bygningsmessige fasiliteter. Kommune og fylkeskommune har siden 2006 pekt på behovet for nytt lokale for disse to museene.

I samarbeid med Trondheim kommune og Trøndelag fylkeskommune pågår fortsatt utredningen om nytt museum for kunst og form, sist gjennom en konseptvalgutredning (KVU) i tråd med Finansdepartementets krav ved større investeringsprosjekter. Grunnet tilleggsbestillinger fra bystyret i Trondheim kommune, gjenstår det fortsatt å få kvalitetssikret KVU-en. Det er høyst påkrevd å få en løsning på plass.

## Rørosmuseet – utvikling av Malmplassen

Prosjektarbeidet har pågått for fullt gjennom hele 2023. Det har krevd betydelig samarbeid med mange aktører både lokalt, regionalt og nasjonalt for å innfri kravene for videre autorisasjon som verdensarvsenter og sikre finansiering. Dette fordrer mer utstillingsareal og tilrettelegging av flere publikumsaktiviteter. Investeringsøknad for 2025 ble sendt Kultur- og likestillingsdepartementet.

Andre utfordringer er knyttet til bygningsvernet, der det er betydelig etterslep og problemer med å rekruttere og få tilgang til håndverkere med bygningsvernkompetanse. Dessuten vil varslede endringer i ordningen med visnings-tillatelse for havbruket kunne være utfordrende for en uavhengig formidling av havbruksindustrien.

MiST har også store utfordringer knyttet til magasiner, for 70 % av gjenstandene oppbevares på uegnede steder.

# Ringve

## – Norges musikkmuseum

Ringve Musikkmuseum og Rockheim – Det nasjonale museet for populærmusikk ble ett museum i 2021, med én felles organisasjon og to besøkssteder med hver sin faglige identitet.

Ringve er en del av det historiske kulturlandskapet på Lade i Trondheim, og ligger omgitt av Ringve botaniske hage (NTNU). Musikkmuseet åpnet i 1952 med instrumenter fra hele verden. Levende musikk og spillende omvisere står sentralt i Ringves formidling av den lange musikkhistorien.

Det sammenslåtte musikkmuseet har et overordnet nasjonalt ansvar for norsk musikkhistorie og musikk-instrumenter. Samfunnsoppdraget omfatter innsamling, forvaltning og formidling av Norges materielle, immaterielle og digitale musikkulturarv. Samlingene rommer i dag over 25 000 gjenstander og arkivalier, lyd- og bildemateriale i ulike fysiske og digitale formater. Museets øvrige satsingsområder omfatter kunnskapsutvikling, mangfoldsarbeid, formidling til barn og unge samt innovativ utstillingsteknologi.

### Demenskor

Ringve Musikkmuseum har lang erfaring med prosjekter knyttet til musikk og helse for eldre, og gjennomførte det første aktivitetstilbudet til personer med demens allerede i 2012. Inspirert av NRK-serien «Demenskoret» tok Trondheim ressurscenter for demens kontakt med Ringve i januar 2023, med ønske om å starte et lavterskelkor for sangglade personer med demens. Resultatet ble Ringve demenskor, som er et samarbeid mellom Trondheim ressurscenter for demens, Nasjonalforeningen for folkehelsen ved Trondheim demensforening og Ringve Musikkmuseum. Koret startet som et prøveprosjekt med ukentlige øvinger våren 2023. Ringves ansatte står for den musikalske biten, og stiller med lokale og kordirigent. Ressurscenteret har ansvaret for å ta imot deltakere

til korøvelsene, ivareta pårørende og bidra med sin ekspertise inn i koret der det trengs ekstra tilrettelegging og støtte.

Ringve Musikkmuseum jobber aktivt med tilrettelegging for grupper på flere nivåer, og Ringve demenskor inngår som en del av museets arbeid med helsefremmende tiltak. Demenskoret skal være en arena for felles musisering og sosialt samvær, og koret er med på å fremme god helse og livskvalitet i tråd med FNs tredje bærekraftsmål. Helsegevinstene ved å synge i kor er store, og har blitt påvist gjennom bred forskning de siste årene. Ringve har også deltatt på kurs for å bli et demensvennlig museum.

Øvelsene på scenen i Ringves konsertsal er preget av sangglede, god stemning og mye humor. Koret består av 15 medlemmer med varierende tidligere erfaring med sang. Kormedlemmer, pårørende, ansatte fra ressurscenteret og ansatte fra Ringve har alle på seg navneskilt mens de er på Ringve. Når øvelsen er ferdig, møtes de til sosialt samvær i kafeen. Etter hver øvelse får kor-medlemmene med seg en liten oppsummering fra dagens øvelse, med bilder og tekst om hvilke sanger som har blitt sunget.

Demenskoret har ikke bare hatt øvelser, men de har også gitt vakre, meningsfulle og rørende opplevelser for publikum i løpet av året. Vårens semester ledet fram mot sommerkonsert 25. mai, og i fullsatt konsertsal på Ringve hadde demenskoret julekonsert 30. november. Prosjektet har vært svært vellykket dette året, og vi er glade for at demenskoret fortsetter sine øvelser på Ringve også i 2024.

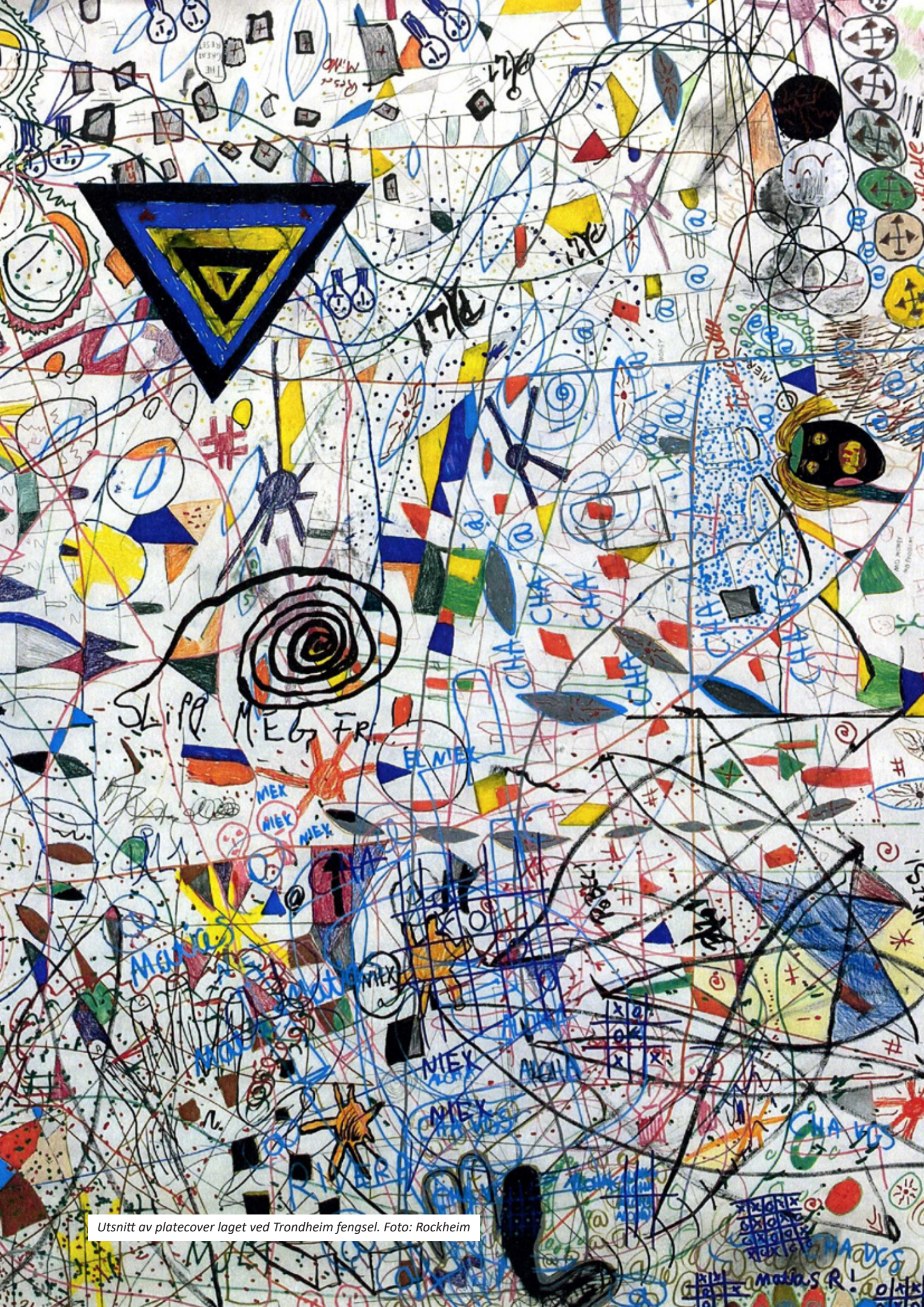
### VISSTE DU AT

Ringve/Rockheim samarbeider svært tett med NTNU, Nord universitet og barnehagelærerutdanningen ved DMMH, og har hatt en rekke forelesninger og undervisningsopplegg for studenter fra mange institutt siste år?









Utsnitt av platecover laget ved Trondheim fengsel. Foto: Rockheim



# Rockheim

## – Norges musikkmuseum

Rockheim – Det nasjonale museet for populærmusikk og Ringve Musikkmuseum ble ett museum i 2021, med én felles organisasjon og to besøkssteder med hver sin faglige identitet

Rockheim åpnet i 2010 i det tidligere Mellageret på Brattørkaia i Trondheim, hvor den karakteristiske lysboksen på toppen er blitt et landemerke. Museet fokuserer på norsk populærmusikk, og tilbyr utstillinger og opplevelser som gir innsikt i musikkens kulturelle betydning i nyere tid.

Det sammenslåtte musikkmuseet har et overordnet nasjonalt ansvar for norsk musikkhistorie og musikk-instrumenter. Samfunnsoppdraget omfatter innsamling, forvaltning og formidling av Norges materielle, immaterielle og digitale musikkulturarv. Samlingene rommer i dag over 25 000 gjenstander og arkivalier, lyd- og bildemateriale i ulike fysiske og digitale formater. Museets øvrige satsingsområder omfatter kunnskapsutvikling, mangfoldsarbeid, formidling til barn og unge samt innovativ utstillingsteknologi.

### Samarbeid med fengselet

Museene skal være tilgjengelig for alle, men ikke alle har mulighet til å besøke dem. En viktig del av Rockheims strategi er å inkludere og invitere til dialog med ulike samfunnsgrupper. Musikk og samspill er en ypperlig måte å komme i kontakt og skape verdifulle opplevelser på.

Rockheim og Trondheim fengsel inngikk den første samarbeidsavtalen i 2015, og siden da har Rockheim ledet ulike skapende musikkprosjekter i fengselet. Innsatte har vært med på flere kor- og bandprosjekter, som alltid har blitt avsluttet med en felles konsert. Noen innsatte har også deltatt i en låtskriverprosess som resulterte i en låt innspilt i fengselet.

Hovedmålet med fengselsprosjektet er å bidra til at de innsatte blir bedre rustet til å møte samfunnet utenfor etter endt soning. Gjennom prosjektene ønsker man å hente fram musikken og mestringen i hver enkelt, og deretter skape en fellesskapsfølelse. De innsatte får oppleve å lære noe, være kreative og gjøre noe sammen med andre. Selve prosessen er viktigere enn resultatet.

Rockheim har i 2023 samarbeidet med Trondheim kunstmuseum om et prosjekt som kombinerer musikk og kunst. Gjennom kurset «Platecoverkunst» har en gruppe mannlige innsatte lyttet til musikk og laget egne platecover. I løpet av åtte kursdager fikk to ansatte fra Rockheim og Trondheim kunstmuseum god kontakt med de innsatte, og det oppsto mange gode samtaler inspirert av musikken. De innsatte samarbeidet også om et stort fellesverk som ble hengt opp på biblioteket i fengselet.

Med støtte fra Norske Kvinners Sanitetsforening har det i 2023 vært mulig med enda en periode i fengselet, denne gangen hos kvinnelige innsatte i Trondheim fengsel. I desember samarbeidet Rockheim og Trondheim kunstmuseum om et kurs med tittelen «Kunst i pop». Rockheim sto for framføring av låter på kassegitar og sang, mens Trondheim kunstmuseum lærte deltakerne å jobbe med grafikk gjennom linotrykk, monotrykk og sjablonger. Hver kursøkt var bygget opp rundt en låt, og teksten i sangen ble brukt som utgangspunkt for samtale.

Fengselsprosjektene gir de innsatte noe å se fram til, og kan være et viktig avbrekk og et verdifullt pusterom i hverdagen. «Glemte at man er i fengsel», uttalte en av de innsatte. Det gode samarbeidet med Trondheim fengsel fortsetter, og Rockheim skal fremdeles være med på å gi de innsatte meningsfulle opplevelser og bidra til økt livskvalitet.

#### VISSTE DU AT

museet i 2023 har laget og publisert 12 podkaster i serien «Bak låta»?

# Sverresborg Trøndelag Folkemuseum

er et av landets største kulturhistoriske museer. Det første initiativet til et bygningshistorisk museum i Trondheim ble tatt i 1909, og i 1913 ble Bygningsmuseet for Trondhjem og Trøndelag stiftet. Året etter ble området rundt ruinene av kong Sverres borg fra 1182–83 tatt i bruk som tomt for det nye friluftsmuseet.

Museets formål er å ivareta kulturgods fra det trønderske kulturområdet, fortrinnsvis fra etter-reformatorisk tid og fram til våre dager. Museet har mer enn 120 registrerte antikvariske bygninger fra 1700- og 1800-tallet, og de 80 som er oppført, viser et tverrsnitt av trøndersk byggeskikk. I tillegg inngår Haltdalen stavkirke fra om lag 1170. Museet har store gjenstandssamlinger, arkivmateriale og et omfattende historisk fotoarkiv, og tematiserer sin formidling rundt begrepene Byen, Bygda og Borgen.

Sverresborg har driftsansvar for Norsk Døvemuseum, Trondhjems Sjøfartsmuseum og seildampskipet «Hansteen».

## Sparebanken på Sverresborg

Sverresborg og Sparebank 1 SMN har samarbeidet på mange vis over flere år. Banken har støttet museet med midler til ungdommer i sommerjobb, til sommeraktiviteter for barn samt kjøpt adgangsbilletter til sine fordelsprogram til arrangementer på museet, for å nevne noe.

I anledning 200-årsjubileet til Sparebanken i Trondheim inngikk banken og museet en avtale om opprettelse av en historisk bankfilial i museets byavdeling. Prosjektet var flerfasettert og besto av tre delprosjekter. Det første var restaurering og oppbygging av lokaler til filialen i et av museets fredede bygg. Det andre var en miljøutstilling som gjenga en bankfilial i året 1923, hvor den besøkende skal oppleve tidsriktig innredning og originale gjenstander. Det tredje delprosjektet besto av digitale installasjoner i miljøutstillingen og et digitalt spill til skoleundervisning.

Representanter fra banken var med i oppstarten og som referanser underveis. Banken har selv en betydelig historisk samling, og har lånt ut gjenstander til utstillingen. Blant annet er stiftelsesprotokollen fra 1823 bevart og kunne stilles ut i en periode.

For museet var det viktig at utstillingen skulle passe inn i Gammelbyen, som et selvfølgelig tilskudd til bymiljøet, som i hovedsak er bygget opp rundt begynnelsen av 1900-tallet. For banken var det viktig at utstillingen skulle bidra til læring og forståelse for økonomi og for sparebankenes rolle i samfunnsutviklingen.

Skolespillet «Cash eller konk» er utviklet som et formidlings- og læringstilbud til ungdomsskole og videregående skole. I spillet blir elevene presentert for dilemmaer hvor de må ta kloke økonomiske valg. De går ut i byen og handler, søker arbeid eller tjeneste, og besøker tannlegen og hattemakeren før de returnerer til banken og møter bankdirektøren. Spillet utforsker hvordan økonomi og penger står sentralt i folks liv, og avsluttes med en refleksjon hvor deltakerne utfordres til å se sammenhengen mellom fortidens økonomiske realiteter og deres personlige økonomi i dag.

En utstilling som denne – med restaurering av et fredet bygg med tradisjonshåndverk og materialer av ypperste kvalitet, eksterne utstillingsdesignere og med utvikling av digitale installasjoner – koster. Museet er avhengig av eksterne bidragsytere og støttespillere for å kunne utvikle og tilby utstillinger og formidling på et så høyt nivå. Museet bidro med ekspertise innenfor kulturhistorie, håndverk og formidling, mens bankens jubileumsgave til museet og regionens befolkning dekket innkjøp og øvrige kostnader.

### VISSTE DU AT

*Trønderrosene*, en gruppe ungdom og voksne med ulike funksjonsvariasjoner, har hatt arbeidstrening gjennom *Aktiv i bedrift* og arbeidet nesten 8500 timer på Sverresborg i 2023?





Foto: Erik Børseth





Foto: Marit Ose og Øystein Engan

# Rørosmuseet

ble etablert i 1930 og arbeider med de kulturhistoriske verdiene i Røros-distriktet. Museet har et faglig ansvar for verdensarven Røros bergstad og Circumferensen, sørsamisk kulturhistorie, gruve- og bergverkshistorie, bygningsvern og natur- og kulturhistorie i Røros-området. Rørosmuseet har en betydelig samling av gjenstander, foto, kart, tegninger og arkivmateriale, der deler av samlingen har tilhørt Røros Kobberverk. I tillegg til et trettitalls bygninger i museets eie forvalter museet over femti bygninger og tekniske anlegg etter kobberverket, deriblant 4,5 km<sup>2</sup> kulturlandskap.

Museet har følgende besøkssteder: Olavsgruva, Smelthytta, Doktortjønna, Sleggveien, Stortartz, Bygningsvernseter og Pressemuseet Fjeld-Ljom, samt Bergstadvandring og omvisninger på Ratvolden, Oddentunet og i Røros kirke.

## Å leve i verdensarven

Rørosmuseet er museum og verdensarvsenter, og det tilbys en mangfoldig formidling om Røros-distriktet gjennom ulike guidinger, aktiviteter og arrangement. Røros som industrisentrum var en smeltedigel av ulike kulturer og kunnskap, noe som har preget kulturarven i ettertid. Dette er også et samisk område med reindrift som en viktig primærnæring, og den rørossamiske historien er en betydningsfull del av museets fagområde.

Røros bergstad fikk verdensarvstatus i 1980, og i 2010 ble området utvidet til «Verdensarven Røros bergstad og Circumferensen». Det omfatter de fem kommunene Holtålen, Røros, Os, Tolga og Engerdal, og berører to fylker, Trøndelag og Innlandet. For Rørosmuseet er det viktig å formidle den felles historien til lokalbefolkningen, men også til de mange tilreisende som hvert år besøker distriktet.

I 2022 var det femti år siden verdensarvkonvensjonen ble underskrevet, og feiringen av dette har vært med å prege aktivitetene ved museet i 2023. «Postkort fra verdensarven» var et arrangement hvor reiseglade mennesker

viste bilder og fortalte fra turer til verdensarvsteder rundt omkring på kloden. I de ulike verdensarvkommunene har private boligeiere åpnet hjemmene sine og tatt imot gjester gjennom arrangementet «Å leve i verdensarven». Videre har museet vist «Verdensarvkonvensjonen 50 år», en egen utstilling om verdensarven lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Det er også arrangert «Operasjon verdensarv», der elever fra 8. trinn i Circumferens-kommunene fikk penger til klassekassen ved at de brukte én dag til å bidra med skjøtsel i kulturlandskapet i sin egen kommune, og museet har dessuten bidratt til å arrangere kølbrenning og jernblestring langs Nørdalen natur- og kultursti.

«Verdensarven som veiviser» er Rørosmuseets eget opplegg for skolebarn i alle de fem verdensarvkommunene. Elevene i dette distriktet har alle en historie som bygger på virksomheten til Røros Kobberverk, og dette har museet hatt et ønske om å løfte. På dette viset får elevene med seg kunnskap som er felles for dem alle, enten de bor i Engerdal eller i Holtålen. Når de senere møtes til videregående opplæring, sitter de med den samme bakgrunnskunnskapen om sin felles historie.

I «Verdensarven som veiviser» møter alle skoleelevene i Circumferensen museet minst én dag i året. Det er faste tema for hvert skoletrinn, og gjennom dette får elevene kunnskap om museets fem hovedsatsingsområder: bergverk, samisk kultur og historie, bygningsvern, verdensarv og regionens natur- og kulturhistorie.

### VISSTE DU AT

Rørosmuseet fikk på plass finansiering for drift av Doktortjønna – et område som opprinnelig var planlagt som friluftsmuseum, og som framover skal løfte natur, kultur og bærekraft?



# Orkla Industrimuseum

ble stiftet i 1986 under navnet Museene på Løkken. Den 333 år lange bergverksdriften på Løkken Verk står i sentrum for virksomheten. Museet ivaretar industrielle tekniske kulturminner i Orkland kommune og formidler industri-, teknologi- og arbeiderhistorie. Det har tilrettelagte omvisninger i Gammelgruva og faste og temporære utstillinger i sine lokaler i Løkken sentrum. Museet drifter og vedlikeholder Thamshavnbanen som museumsjernbane. Banen, som var landets første elektriske jernbane, ble bygd for å frakte malm fra gruvene til utskipningshavna på Orkanger. Museet har ansvar for infrastruktur og togmateriell, samt 22 bygninger, store gjenstands- og fotosamlinger og privatarkiv.

Orkla Industrimuseum har formidlingsansvar på Meldal bygdemuseum og overordnet ansvar for Rindal ski-museum.

## Inn i berget

Orkla Industrimuseums konsept for ny basisutstilling heter «Inn i berget – ut i verden». Første del ble åpnet i juni 2023. Den lange bergverkshistorien står i sentrum for den realiserte utstillingen.

Utstillingen trekker historien tilbake 500 millioner år, da malmen i Løkkenfeltet ble dannet på havets bunn. Dette skulle vise seg å være en av verdens største forekomster av kobberholdig svovelkis, noe som har gitt grunnlag for en bergverksvirksomhet som strakte seg fra 1654 til 1987.

Løkken Verks bergverkshistorie er historien om mennesker som tok arbeid i mørke gruveganger for å skaffe inntekt til seg og sin familie. Det er historien om store klaseskiller og kampen for bedre arbeidsforhold. Det er historien om samhold, og det er historien om et gruveselskap som sto for det meste av samfunnsutviklingen – fra boliger, skoler og kirke til idrettsanlegg og forsamlingshus.

Med en forankring i visjonen til MiST er det viktig å belyse aktuelle utfordringer som er konsekvenser av gruedriften. Forurensning og miljøproblematikk er tema

som utstillingen løfter fram, og som bidrar til at museet får belyst høyst relevante problemstillinger det jobbes med i dag, og som også kommer til å prege debatten i framtiden.

Gjennom arbeidet med utstillingen er det gjort flere intervju med tidsvitner, og det er produsert film. Dette er dokumentasjon som har vært viktig å få samlet inn i tide, og som kan brukes videre som kildegrunnlag i forsknings- og utviklingsarbeid.

Utstillingen er skapt i samarbeid med kreativ kompetanse i Ablemagic og Rallar Arkitekter. Målet er at våre besøkende skal oppleve historien, slik man gjør i gruvegangene i Gammelgruva og på tur med Thamshavnbanen. Ved å lage en utstilling som formidler historien gjennom romlige virkemidler og lekende elementer i tillegg til lyd, bilder, film, tekst, illustrasjoner og gjenstander, er «Inn i berget» en opplevelse som stimulerer til nysgjerrighet og undring.

Utstillingens lekende element med et eget «spor» som går i barnehøyde, aktiverer museets yngste besøkende, og sporet kan følges langs alle delene av utstillingslokalet. Ettersom barnefamilier er en prioritert målgruppe, er dette en måte å tilrettelegge for gode museumsbesøk på, der felles opplevelse på tvers av generasjoner står i sentrum. Museet ønsker med utstillingene å gjøre mange flere interessert i denne nære, men likevel mer og mer fjerne historien.

### VISSTE DU AT

museet har bistått teknologiselskapet VisionTech i å hente ut gruvevann fra Gammelgruva til et prosjekt om renseteknologi?

kaniske verkstedet.  
 ordhat midte  
 flere ofte. Her ble det  
 verksted med  
 og lage nye  
 som ble brukt i

of several mechanical  
 others one was exceptionally  
 used frequent sharpening  
 to keep him, and old tools  
 nearby plant had its own  
 skilled craftsmen who could  
 make for the large machines



Strømforsyning  
**STRØMFORDELINGSPANEL**

Tilgang på store mengder elektrisitet  
 nødvendige for gruvedrift i stor  
 1906 bygde Salvesen og Thams  
 å fortynne gruvestrukt og Thams  
 strøm. Gruvestrukt og elektrisitet  
 anner for både hær og land, leper  
 realiseringsplaner ved produksjon  
 installasjoner i de anneres bolig  
 telefonnett.

Supporting functions  
**ELECTRICAL PANEL**  
 Access to large amounts  
 needed to large scale  
 Østfoldregionen ved  
 realiseringsplaner ved  
 1906, utbygging ble  
 netting. The electrical  
 for both high and low  
 various plants and to  
 maintaining electricity



Østfoldregionen i Østfoldregionen  
 i Østfoldregionen (1906)  
 Østfoldregionen



Foto: Lasse Berre





Foto: Wil Lee-Wright



# Norsk Døvemuseum

er et nasjonalt museum for hørselshemmedes kultur og historie. Museet ligger i den gamle døveskolen, det tradisjonsrike Rødbygget i Bispegata 9b i Trondheim. Norsk Døvemuseums hovedoppgave er å ivareta og formidle historien til hørselshemmede fra hele landet, og gjennom dette synliggjøre en minoritetsgruppe i det norske samfunnet. Museet er et kulturelt møtested mellom hørende og døve, med vekt på kommunikasjon og forståelse.

På museets hjemmeside finnes fakta og fagstoff om tema relatert til døve og hørselshemmede, samt håndbøker om tilgjengelighet. Museets samlinger inneholder blant annet læremateriell og tekniske hjelpemidler, og samlingene er digitalt tilgjengelige på DigitaltMuseum på Sverresborg Trøndelag Folkemuseums område.

## Formidlings- og samlingsarbeid ved Norsk Døvemuseum

Nytt av året var utviklingen av «Hedda Harepus og jakten på språket» for skolestartere. I dette formidlingsopplegget møter barna Hedda Harepus, som mistet hørselen da hun var to år, og som nå skal begynne på skolen. Til nå har Hedda kommunisert med å peke. Barna skal sammen med henne finne tegnspråket gjennom lek med mimikk og kroppsspråk. I formidlingen legger vi vekt på at barna skal forstå at mimikk og kroppsspråk er viktige deler av måten vi kommuniserer på, både for

hørende og døve. Mangfoldet utforskes gjennom en lekende tilnærming, og museet har som mål å fremme kommunikasjon, språk og gjensidig respekt for hverandre, uansett forutsetninger.

Et annet høydepunkt ved årets slutt er knyttet til Norsk Døvemuseums arkiv og arkivarbeid. Arkivet er snart ferdig katalogisert, slik at en oppdatert arkivnøkkel kan publiseres på museets nettside på nyåret. I *NOU 2023:20 Tegnspråk for livet* er tilgjengeliggjøring av Norsk Døvemuseums arkiv vektlagt, og en oppdatert arkivnøkkel er et langt skritt i riktig retning. I forlengelsen av dette er også museets venneforening nylig blitt spurt om å bistå i gjennomgangen av tegnspråklig videomateriale som er foreslått til arkivet, noe de heldigvis har sagt ja til. En slik gjennomgang vil kreve mye forhåndskunnskap om eldre læremidler på VHS, noe flere av venneforeningens medlemmer heldigvis har og vil dele med oss.

### VISSTE DU AT

Døvemuseets venneforening driver tegnspråklig kafé i Rødbygget i Bispegata (Døvemuseet) hver lørdag?

# Rindal skimuseum

tidligere *Rindal bygdemuseum*, var opprinnelig et friluftsmuseum med femten bygninger fra området, blant annet ei trønderlån, trøskarlåve, smie og husmannsplass. I 2014 ble det åpnet et skimuseum i Heggemsfjøset, og museet skiftet navn til Rindal skimuseum. Her presenteres skiemakertradisjonene som Rindal er kjent for med sine fire skifabrikker fra lokal håndverkstradisjon til industriproduksjon av ski. Even Landsem, gründeren som grunnla Landsem skifabrikk og utviklet den til å bli Rindals største arbeidsplass, har fått en sentral plass i utstillingene. Videre omfatter utstillingene en stor samling av Landsem vinterski, som for eksempel de Magne Myrmo brukte da han i Lahti i 1974 ble siste verdensmester på treski. Det gamle Heggemsfjøset representerer et typisk trekk ved nordmørsk byggeskikk og har en naturlig plass i museumstunet.

Museet ble nominert til Statens byggeskikkpris i 2015 og til European Museum of the Year i 2017.

## Treskidager

Rindal skimuseum har det siste året samarbeidet tett med Ski- og skiemakerforeninga, og andre skimuseer i Norge, om å utvikle et nytt konsept rettet mot barn og unge, der skiglede og skihistorie spiller hovedrollen.

Målet for prosjektet har vært å formidle hvordan og hvorfor ski har vært og er en viktig del av Norges kulturarv og identitet. Kunnskapen om å lage ski til ulike formål og terreng gjorde at det snødekte landskapet ikke var til hinder, men til hjelp for å forflytte seg. Og den beste måten å formidle dette til de unge på, er ved å la dem selv få erfare hvordan det er å gli gjennom den dype snøen med treski på beina.

Rindal skimuseums nye formidlingskonsept, «treskidager», ble testet for første gang vinteren 2023. Sammen med skiemaker Thomas Aslaksby turnerte Rindal skimuseum rundt til skoler i Rindal og Orkland med 50 par treski. Treskidagene var preget av en lekende tilgang til skihistorien, der barna selv fikk erfare hvordan det er å jakte i djupsnøen både med og uten ski på beina. Skiemaking ble demonstrert, ulike ski til ulike behov ble vist, og glade unge med treski på beina suste ned bakker og skrenter med lyden av hvin og latter som et bakteppe. Treskidagene foregikk i skolenes nærområde. Landskap og skiføre ble på denne måten førende for dagens innhold.

En annen vesentlig del av pilotprosjektet var å formidle lokale ski- og skiemakertradisjoner fra Nordmøre og Trøndelag. Å se på tradisjonen med rikt dekorerte skistaver med utskjæringer – tidligere typisk for Rindal og Nordmøre – var en del av formidlingen. I samarbeid med en lokal håndverker ble det laget kopier av de gamle ski-

stavene i barnestørrelse, og ungene fikk prøve å gå på ski med kun én stav. Noen mestret også kunsten «å ri purka» ned bakkene, med staven mellom beina.

Ski- og skiemakerforeninga produserte høsten 2022 et helt klassesett med 50 par håndlagde treski i barnestørrelse til museet. Barn og unge er en prioritert målgruppe, og denne betydelige gaven gir museet mulighet til å fortsette satsingen på treskidager og aktiv formidling rettet mot både skoler og familier.

Treskiene og skistavene som ble laget til pilotprosjektet, inngår i museets arbeid med innsamling og dokumentasjon av den immaterielle kulturarven som knytter seg til skibruk og skiemaking. Hvordan lages og vedlikeholdes treski og staver? Hvordan få god gli på skiene? Hvilke ski egner seg best til ulik bruk og ulike typer føre? Denne erfaringsbaserte kunnskapen danner grunnlaget for videre kunnskapsproduksjon og formidlingsaktivitet på Rindal skimuseum.

### VISSTE DU AT

det var fire skifabrikker i Rindal: Skifabrikken Trollheimen, Rindals Ski, Troll Ski og Landsem Skifabrikk. Ved Landsem skifabrikk var det rundt hundre ansatte og det ble produsert rundt 100 000 par ski i året på slutten av 1970-tallet.





Treskidager. Foto: Berit Kvam





Å lære av kunstneren. Foto: Nadia Caroline Andersen



# Trondheim kunstmuseum

ble opprettet i 1997 av staten, som med det overtok Trondhjems Kunstforenings galleribygning og samling. Kunstforeningen ble etablert i 1845 etter initiativ fra professor og maler J.C. Dahl. Trondheim kunstmuseum har til formål å skape interesse for, bidra til engasjement og refleksjon og øke kunnskap om billedkunst og andre visuelle uttrykksformer. Museets virksomhet bygger på en rik kunstsamling med tyngdepunkter i det som ofte benevnes som den norske gullalder, mellom- og etterkrigstid og samtid. Hovedvekten ligger på tiden etter 1960. Museet er et dokumentasjons- og kompetansesenter for regionen, og skal – så langt det er mulig – søke å fange opp vesentlige nasjonale og internasjonale strømninger. Museet skal bidra til kunstformidling i et nasjonalt nettverk.

Museet har to visningssteder: TKM Bispegata og TKM Gråmølina.

## Å lære av kunstneren – et nytt blikk på samlingen

I 2023 har Trondheim kunstmuseum laget en helt ny samlingsutstilling som skal stå de neste fem årene. I dette arbeidet har museet sett tilbake på sin egen utstillings- og arrangementshistorikk, og særlig utstillinger som *Martin Tebus: Collection* (2015) og arrangementsserien *Kunstnerens valg* (2015–2022), hvor kunstnere gjorde utvalg fra samlingen og presenterte verk i ny kontekst.

Kunstnerens blikk og metode representerer en alternativ tilnærming til verkene i samlingen. Disse møtene har gjennom årene blitt viktige bidrag i kunnskapsproduksjonen, gjerne som døråpnere, hvor nye sammenhenger belyses eller aspekter ved verk får fornyet relevans. I den nye utstillingen tar museet i bruk noen av disse alternative tilnærmingene, sammen med kunstnere som har vært invitert inn som medkuratorer. Flere perspektiver inkluderes – og åpner opp for at det ikke bare finnes én kunsthistorie, men flere kunsthistorier.

*Å lære av kunstneren* presenterer på et lekent vis et stort antall verk fra museets samling. Foruten nye innfallsvinkler og oppsiktsvekkende møter mellom verk reflekterer utstillingen også rundt museets oppdrag, da gjennom problematiske verk i samlingen og ved å feste blikket på hvilke verk det er som representeres.

Utstillingen består av ni rom med ulik tematikk. Hver kunstner har gjort et utvalg fra samlingen og satt det sammen, i samarbeid med museets kurator og direktør. Tematikken og konteksten i rommet er formidlet gjennom veggtekster, produsert av museet. Tekstene knytter også hvert rom til den overgripende tematikken i utstillingen, og til kunstnerens rolle, både historisk og i vår tid.

*Å lære av kunstneren* er en omfangsrik utstilling, som både viser verkene, sammenhenger og forteller historier om hvordan samlingen har blitt til. Den åpner opp for nye møter, både for de som kjenner samlingen, og for de som møter den for første gang. Og den viser at vi alle har mye å lære av kunstneren.

### VISSTE DU AT

museet har plassert sitt formidlingsverksted sentralt i museumsbygningen, der barn og unge kan utfolde seg, og at museet markerte dette ved gratis aktiviteter under *Kulturnatt Trondheim*?

# Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum

er et museum med nasjonalt ansvar for å samle, forvalte og formidle kunsthåndverk og design. Det ble grunnlagt i 1893, og startet umiddelbart å samle på sin egen samtids kunsthåndverk og design. Art nouveau og «alt» fra Japan var ypperste mote, og disse to fokusområdene er siden blitt forsket på, supplert og stilt ut. I tillegg er fortidas bruksgjenstander og kunsthåndverk, fra antikke oljelamper til barokke drakter og dragesølv, representert med enestående eksemplarer i museets samlinger.

Sammen med organisasjonen Norske Kunsthåndverkere og kunstindustrimuseene i Oslo og Bergen har museet siden 1990 hatt ansvar for Norske kunsthåndverkers fond for innkjøp av norsk kunsthåndverk fra samtiden.

Museet har ansvar for formidlingen i Stiftsgården, på Austråttborgen og ved Hannah Ryggen-senteret på Brekstad. Museumsbygget i Munkegaten er for tiden stengt for publikum, og museet driver Nordenfjeldske Transitt med utstillinger i regionen. I tillegg til utstilling i 1. etasje på Gråmølna.

## Samlingsforvaltningsarbeidet

Ved Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum ble det satt stort og bredt på samlingsforvaltning, også i 2023. Arbeidet med å registrere, pakke og flytte museets 30 000 gjenstander er tidkrevende og møysommelig.

Et av høydepunktene i samlingsforvaltningen er ansettelsen av vår første tekstilkonservator. I den tidligere Hannah Ryggen-salen er det bygget opp et konserveringsatelier hvor museets tekstilsamling gjennomgås. Verk for verk rengjøres, tilstandsvurderes, registreres og klargjøres for magasinering, utlån og utstillinger. Spesiell oppmerksomhet får museets samling av viktige tekstiler fra 1900-tallet, inklusiv Gerhard Munthe, Hannah Ryggen og Synnøve Anker Aurdal. Mens det planlegges for tømning

av museets mugg- og skadedyrmiddelinfiserte magasin, er man i ferd med å ansette ytterligere en konservator. I år er det også innført strekkodemerkning av gjenstander, kolli og hylleplasseringer i magasin. Med nettbrett og strekkode-skanner settes det enkelt og raskt plasseringskoder, opptil flere hundre av gangen.

Det nye magasinet fylles stadig med nye gjenstander. Først ut i år var museets stolsamling. Stolene – selvfølgelig alle strekkodemerket, fotografert og registrert – ble sendt til eksternt magasin med biler i skytteltrafikk. I løpet av tre dager var over 400 stoler trygt plassert på pallereoler der. Også vesentlige deler av museets boksamling er flyttet. Over 9000 bokbind, noe som utgjør omtrent halvparten av museets boksamling, er blitt plassert i kompaktreoler.

Flytteprosjektet er også en katalysator for samarbeid i MiST. Før NKIM tok i bruk Hannah Ryggen-salen som eget konserveringsatelier, var salen lånt av Trondheim kunstmuseums Hans Ryggen-prosjekt. Og NKIM har åpnet ny samlingsutstilling i Trondheim kunstmuseums lokaler på Gråmølna. Siste rest av den gamle Japan-utstillingen, «Den stolte samurai», er dessuten pakket og tilstandsvurdert av konservator fra Sverresborg. Deler av rustningen skal videre tas hånd om av konservator fra Ringve Musikkmuseum.

### VISSTE DU AT

museet i mars 2023 hadde besøk av Japans ambassadør til Norge, Kawamura Hiroshi, og andre ambassade-sekretær, Mochizuki Kaoru, som fikk høre om museets lange tradisjon med å samle japansk kunsthåndverk?





*Tekstilkonservator Rahel Vetter rengjør en billedvev av Elisabeth Haarr. Foto: Siri Frøseth*





3D-skanning av båter. Foto: Hilde Murvold



# Museet Kystens Arv

er et kystkulturmuseum etablert i 1986 med immateriell kulturarv og bærekraft i fokus. De faglige ansvarsområdene er fangst og sesongfiskeri med sørtrøndersk deltakelse i og utenfor Trøndelag, klinkbygde båter og kulturuttrykk knyttet til båten: båtbygging, segling, tekstil, kysthåndverk og handlingsbåren kunnskap innenfor kystkultur. Gjenstandssamlingen og de kulturhistoriske fotoene i samlingen gjenspeiler disse temaene.

Bygging og bruk av den klinkbygde båten, i særlig grad den lokale åfjordsbåten, er sentralt i museets arbeid, og i båtbyggeriet produseres det klinkbygde tradisjonsbåter året rundt.

Besøkssted er museets anlegg i Stadsbygd med båtbyggeri, kystgård og publikumsbygg som åpnet i 2017, med utstillinger, båthall og publikumsfasiliteter.

## Båtene ut til verden!

Finnes det noe mer støvete enn gamle båter? Folk flest har gjerne et slikt bilde i hodet når man nevner båter på museum. Men det finnes også mange trebåtentusiaster. Derfor har museet lenge ønsket seg en visningsplattform for båtsamlingen, i tillegg til Båthallen, som jo fysisk befinner seg på Stadsbygd. Ikke alle kan komme til museet for å se båtene, og museet har heller ikke mulighet til å vise fram de flotte, magasinerte båtene.

I mai 2023 startet museet et toårig prosjekt med tittelen «Båtene ut til verden», som blant annet omfattet 3D-fotografering av sjeldne klinkbygde båter i samlingen. Men også en nybygd innherredsfæring, bygd av båtbyggeriet i 2023, er skannet. Det er interessant å studere gammel og ny båt av samme type på denne måten. Å dokumentere innherredsbåten inngikk i et samarbeidsprosjekt med Trøndelag fylkeskommune. «Båtene ut til verden» skal i 2024 også prøve ut 3D-fotografering av båter som vurderes kassert. Museet Kystens Arv er også med i et annet samarbeidsprosjekt med bl.a. Norsk Maritimt Museum, som heter «Digitalisering av tradisjonsbåter».

Museet leide inn Gunnar Holmstad fra Nordnorsk Fartøyvernssenter og Båtmuseum for å utføre 3D-skanningen. Alle båter som skulle fotograferes, måtte først rengjøres. I to uker drev konservator og båtbyggere på med støvsuging og vasking. Noen båter ble også registrert i databasen Primus, med det resultat at Museet Kystens Arv nå har oversikt over hele samlingen på i alt 86 båter.

Selve fotograferingen gikk unna! Det gikk faktisk så fort at fire flere båter enn det som var avtalt, ble fotografert. Arbeidet krevde et rom som var godt opplyst, og museets ansatte måtte bistå i bæring av båter. For hver båt som var ferdig 3D-fotografert, kjørte båtbyggerne den tilbake til fjernmagasinet.

3D-filmer av 18 klinkbygde båter ligger nå ute på museets nettsted, slik at alle som ønsker det, kan ha glede av dem. Her kan man studere båtene fra alle sider og granske alle detaljer. Museet selv skal bruke skanningen til dokumentasjon, formidling, i arbeid med båtbygging, kunnskapsutvikling og markedsføring.

Kulturdirektoratet ønsker at slike 3D-filmer lenkes til listene med båttypen på KulturNav, og når programvaren er på plass, kan filmene også legges ut på Digitalt-Museum.no.

Prosjektet er bra for båtene, for de ansatte på museet og for alle båtentusiaster. Så derfor kan man si at 18 klinkbygde båter har fått «nytt liv».

### VISSTE DU AT

museet planlegger en ny miljøutstilling med utgangspunkt i kunnskapen som er framkommet i en rapport utarbeidet av Trøndelag fylkeskommune om livet i Trondheimsfjorden?

# Kystmuseet i Sør-Trøndelag

Museets historie strekker seg tilbake til 1981. Da opprettet Hitra kommune Hitra bygdesamling, som i 1994 ble skilt ut som stiftelse under navnet Sørfosen Museum, og som fem år seinere fikk dagens navn. Museet arbeider med nyere tids kystkultur og samtidshistorie. Blant temaene er kombinasjonsbruk, fiskevær, handel og kontakt med markedene, fiske- og hermetikk-industri samt kystnatur. Det nasjonale museumsnettverket for fiskerihistorie og kystkultur har tildelt Kystmuseet et særlig ansvar for å sikre kunnskapen om framvekst og utvikling av norsk havbruksnæring. Denne næringen dokumenteres og formidles gjennom utstillinger, publikasjoner og publikumsomvisninger på ulike havbruksanlegg og fabrikker. Museet har et omfattende havbruksarkiv.

Kystmuseet har museumsanlegg på Fillan, Sandstad, Dolm og Hemnskjela.

## Relansering av havbrukstilbudet

I mars 2023 åpnet museet sine nye og utvidede lokaler i Hitra hurtigbåtterminal på Sandstad, hvor all publikumsrelatert havbruksvirksomhet er samlet. Med sin nærhet til Kystekspresen mellom Trondheim og Kristiansund, Hitra-tunnelen som forbinder øyregionen Hitra/Frøya til fastlandet, og med umiddelbar tilgang til næringen sin gjøren og laden, er lokaliseringen tilnærmet perfekt.

I 2008 kom det et politisk initiativ fra daværende fiskeriminister Svein Ludvigsen om å øke kunnskapsnivået om havbruksnæringen i befolkningen generelt. Grepet ble å tilby aktørene i næringen tillatelse til å produsere fisk mot at de åpnet sin produksjon for besøkende. I 2011 fant MiST Kystmuseet sammen med en av de store aktørene i næringen, og man ble enig om å søke en slik visningstillatelse. Etter flere styrebehandlinger i MiST kom man til slutt fram til en enkel og tillitsbasert avtale som begge parter fortsatt følger, tolv år etter. I 2012 fikk man tilsagn på en visningstillatelse hvor arbeidsfordelingen i grovt er at næringsaktøren produserer fisken, og at museet tar hånd om booking, utstillinger, båttransport og all formidling.

I 2021 var det tid for å søke fornyelse av visningstillatelsen, noe som også innebar en kraftig oppgradering av publikumstilbudet. Det ble gjort en grundig jobb i forbindelse med søknad og forberedelser, slik at man kom i posisjon til å få innvilget fornyelsen mot slutten av året. I løpet av 2022 og første halvdel av 2023 fikk man derfor på plass en ny heltidsansatt museumspedagog, og båt-

transportkapasiteten ble utvidet fra 12 til 24 personer. Det er laget en 30-minutters høykvalitets dokumentarfilm, et nytt lekeareal for barn 1–10 år, ny museumsbutikk og ikke minst den nye utstillingen «Ringer i vannet». Samtidsutstillingen, som handler om miljø-, samfunns- og forvaltningsmessige muligheter og utfordringer knyttet til næringen, supplerer den historiske utstillingen om havbrukets pionerer, som fortsatt er tilgjengelig for publikum.

Legger en til at en større del av produksjonskjeden med settefisk og slakteri også er inkludert, betyr det at Kystmuseets publikumstilbud innen havbruksformidling ble betydelig styrket i 2023. Det synes på besøkstall og billettinntekter, som er rekordhøye. Samtidig utfordrer dette også dyktige medarbeidere til fortsatt å formidle balansert kunnskap om en til dels omdiskutert næring, med stadig skiftende utfordringer, detaljer og utvikling. Det er ikke «beint fram», men fortsatt en viktig del av museets samfunnsoppdrag når næringen er så tydelig til stede rundt oss i hverdagen. Å formidle kystkultur fra de siste hundre årene uten å inkludere havbruk, ville vært utenkelig.

### VISSTE DU AT

ukrainske flyktninger laget julepynt fra hjemlandet under julearrangementet på Dolm?





Klar for tur med RIB til havbruksanlegg. Foto: Vindfang





Foto: Erik Børseth



# Trondhjems Sjøfartsmuseum

ble etablert i 1919 og har siden 1967 holdt til i det gamle Slaveriet, også kalt Brattørvakta, fra 1784. Bygget er fredet og eies av Trondheim Havn. Museets hovedoppgave er å ta vare på, synliggjøre og formidle den maritime historien til Trondheim og omegn.

I samlingen, som i hovedsak er innsamlet av Trondhjems Sjømandsforening, finnes skutebilder, skips-, mannskaps- og portrettbilder, skipsmodeller, navigasjonsutstyr, sjøkart og en rekke privatarkiv etter sjøfartsrelaterte firma og foreninger. Videre finnes oversikter over Trondheims seilskipsflåte, over kapteiner, styrmenn og loser samt mannskapslister og lister over inn- og utklarerte skip fra Trondheim på 1700–1800-tallet.

I 2015 ble SDS «Hansteen» overtatt av Museene i Sør-Trøndelag, og seildampskipet inngår nå som en del av Sverresborg Trøndelag Folkemuseums driftsansvar på linje med Trondhjems Sjøfartsmuseum.

## SDS «Hansteen»

Minnet fra turen med Hansteen i sommer har brent seg fast hos både deltakere og ledere på vår pilegrimsvandring. Når det gjelder opplevelsen for synshemmede så tror jeg dette er noe av det sterkeste og mest tilstedeværende jeg har vært med på. Hansteens dype dunking fra dypet av skipet, dampen og osen, vinden og saltet, bølgene, lydene – nei, jeg kan ikke tenke meg noen bedre kulturopplevelse for synshemmede enn det å få være midt i selve den levende kulturopplevelsen.

Slik beskrev en av årets passasjerer opplevelsen og følelsen av å være med om bord på seildampskipet «Hansteen» på tur fra Tautra til Trondheim. De som var med på denne turen, var deltakere og ledere ved KABB – Kristent arbeid for blinde og svaksynte. Og beskrivelsen passer godt og er svært presis, for nettopp slik kan dette flytende kulturminnet oppleves av seende, hørende, døvde, svaksynte og blinde. For alle sansene tas i bruk når du sitter på en trekasse på dekk på dette unike skipet som

ble bygget for statens regning ved Nylands mek. Verksted i 1866, som verftets byggenummer 11. «Hansteen» ble rekvirert som Norges første havforskningsskip, og dybdemåling av norskekysten skulle bli en av hovedoppgavene i over tretti år. Med både dampmaskin og seil som framdriftsmiddel er «Hansteen» svært spesiell, og representerer overgangsfasen mellom gammel og ny tid i skipsbyggingsindustrien.

I løpet av sommersesongen 2023 gikk «Hansteen» flere ganger ut med passasjerer. Noen turer var oppsatt, det vil si at de gikk til faste tider, og at man kunne forhåndskjøpe billetter og nyte noen timer på dekk og skue utover grønnkledde enger langs Trondheimsfjorden. Andre turer var booket av private grupper som ønsket en tur på fjorden med kaffe og vaffelserving på dekk. Under Kulturnatt Trondheim var «Hansteen» åpen med formidler om bord som viste rundt og fortalte skipets historie.

Rundt 1300 personer har vært om bord på SDS «Hansteen» i løpet av sesongen, enten som passasjerer på seilaser eller som besøkende for omvisning mens skipet lå ved kai.

I anledning Sparebank 1 SMNs 200-årsjubileum la SS «Statsraad Lehmkuhl» ut på en jubileumsseilas med hundre unge mennesker fra hele verden. Den 14. september seilte det gamle skoleskipet inn Trondheimsfjorden, og SDS «Hansteen» dro ut for å ta imot og seile sammen med SS «Statsraad Lehmkuhl» inn til byen. Med på seilassen var også trelastskonnerten «Værdalen». Både «Hansteen» og «Værdalen» ble i sin tid reddet av sjøfartshistoriker Olaf T. Engvig.

### VISSTE DU AT

skipsrotta Sivert «bor» i 2. etasje i den barnevennlige utstillingen om seilskutetida?

# Samfunnsoppdrag og samfunnsrolle

Museumsmeldingen definerer museene som sentrale aktører i den grunnleggende infrastrukturen for demokrati og frie ytringer. MiST skal være en aktiv og tydelig samfunnsaktør. Dette gir seg konkrete utslag i museumspraksisen ved at flere stemmer slipper til, og tause grupper blir synliggjort.

## Bærekraft

FNs bærekraftsmål har de tre dimensjonene miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft. MiST sin strategiske handlingsplan fra 2022 framhever som nevnt fire av bærekraftsmålene.

Museenes virksomhet bidrar til **god helse og livskvalitet** på flere måter. En finsk undersøkelse fra 2023 viser at museumsbesøk fører til økt velvære.<sup>1</sup> Helseundersøkelsene i Trøndelag har dokumentert sammenheng mellom livskvalitet og kulturbruk. Museumsbilletten er forholdsvis rimelig, og museene har mange gratis tilbud. Mange har også tilbud rettet mot spesifikke brukergrupper. Kystmuseet har startet seniorkafé; Ringve/Rockheim etablerte i 2023 demenskor, og har sammen med Trondheim kunstmuseum utviklet tilbud for innsatte i Trondheim fengsel. Kunstmuseet har satt søkelys på psykisk helse gjennom flere utstillinger og arrangementer.

Museene bidrar til **god utdanning** med tilbud til alt fra barnehager til høyere utdanning, men også andre tilbud som foredrag og kurs bidrar til livslang læring. Pedagogiske opplegg tilpasses mål i læreplanene. Rindal skimuseum har oppsøkt skolene i nabokommunene med tilbudet «Treskidager». Kunstindustrimuseet låner ut vandretstillinger i kofferter til barnehager. Studenter fra flere faggrupper har praksis, hospiterer, har omvisninger og undervisning på museene. Mange studenter bruker også samlingene i bachelor- og masteroppgaver. Særlig Sverresborg har det siste året hatt mange studenter. MiST bidrar i tillegg til utvikling av håndverksfagene. Museet Kystens Arv har lærlinger i båtbyggerfaget og hospitanter

fra utlandet. Bygningsvernsenteret ved Rørosmuseet er en del av Fagskolen Innlandets utdanning i bygningsvern, og har opplæringsprosjekter med byggfagutdanningen ved Røros VGS. Sverresborg har god kontakt med tømmerutdanningen – med tilbud om utprøving av tradisjonelle håndverksteknikker.

All forvaltning og trygg ivaretagning av museenes samlinger er i seg selv viktig **for å verne og sikre verdens kultur- og naturarv**. Det er arbeidet systematisk med samlingsforvaltning, med lave inntakstall og revisjon av samlingene. I tillegg har magasinrapporten «Fra uthus til magasin» gitt bedre oversikt over magasinforholdene.

Museene bidrar til bærekraftsmål 16 **Fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner** ved å være kunnskapsinstitusjoner, møteplasser samt arenaer for og aktive deltakere i den offentlige samtalen. Det jobbes aktivt med å framheve og inkludere forskjellige perspektiver og usynlige grupper, for at flest mulig skal føle at de er en del av samfunnet museene henvender seg til.

## Universell utforming og tilrettelagt innhold

De fleste nyere publikumsbyggene er godt fysisk tilrettelagt med ramper, heis og automatiske dører, mens andre ikke er universelt utformet. Dette gjelder særlig de leide byggene. Det er også utfordringer i mange antikvariske bygninger i friluftsavdelingene. Museene arbeider kontinuerlig med tilrettelegging av besøksarenaer, innhold og tilbud, slik at det skal bli tilgjengelig for alle. Dette gjelder alt fra bedre skilting og lyssetting til grusing av veier.

<sup>1</sup> Measuring the Public Value of Finnish Museum Experiences. John H. Falk, Nicole Claudio og David Meier, Institute for Learning Innovation, January 20, 2023. Her brukes begrepet «well-being».



## Mangfold og inkludering

MiST jobber aktivt med mangfold i utadrettet virksomhet og i interne prosesser, når det gjelder f.eks. kjønn, seksuell orientering, alder, etnisitet og språk, kulturell og økonomisk bakgrunn. I 2023 ble museet medlem av *Balansekunst*, en medlemsforening for kulturvirksomheter som jobber for et likestilt og mangfoldig kulturliv.

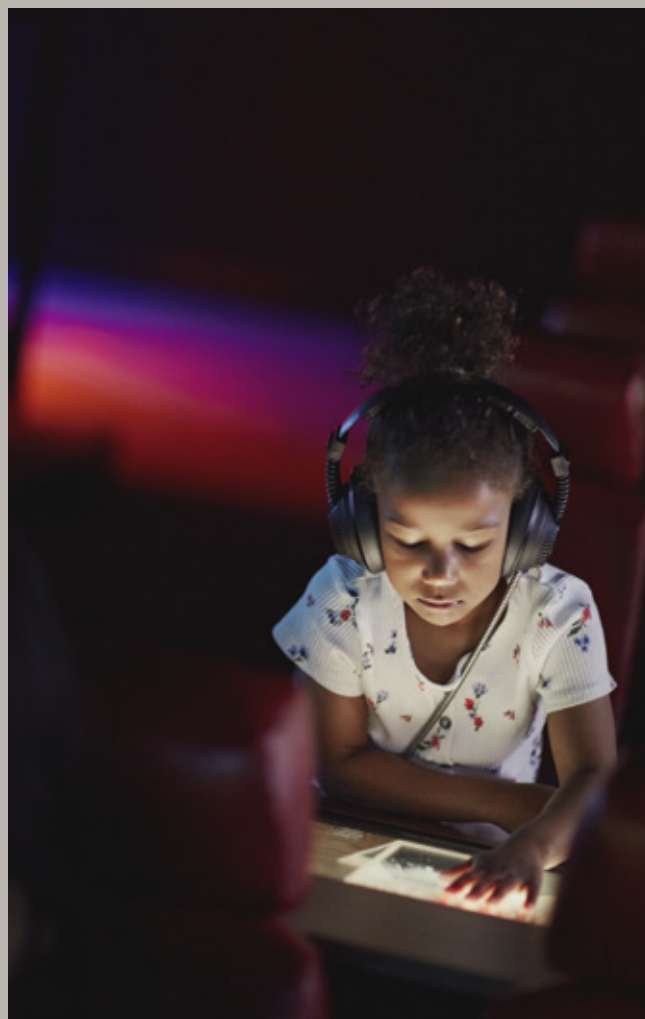
Orkla Industrimuseum har i 2023 etablert dialog og samarbeid med Skeivt arkiv og bistått i arbeidet med en skeiv historie fra gruvesamfunnet, og Trondheim kunstmuseum har samarbeidet med elleve ikke-binære kunstnere.

Museet Kystens Arv bygger en samisk klinket tradisjonsbåt, mens kunstmuseet har oversatt tekster til sørsamisk, og en samisk kunstner vant Lorck Skives Kunstpris. Røros-museets sørsamiske bergstadvandring er etterspurt. Trondheim kunstmuseum har i 2023 videreført sitt samarbeid og tilbud til sykehusskolen på St. Olavs hospital.

Flere av besøksarenaene deltok på *Kulturnatt Trondheim* med et bredt, gratis tilbud, foredrag, omvisninger på magasin, verkstedaktiviteter og konserter. Dette trekker mange nye lokale besøkende.

## Museet som møteplass

Museene er arenaer for samtaler og debatt; de er møteplasser for folk med felles interesser, for sosiale sammenkomster og for viktige markeringer i menneskers liv, samt at de naturligvis også er arenaer for annen kulturell aktivitet som teater og konserter. Møteplassfunksjonen kan utøves på ulikt vis, og publikumstall for totalbesøk viser at museene har en utvidet funksjon utover kjernevirksomheten.



På Rockheim. Foto: Wil Lee-Wright



Rom X, Norsk Døvemuseum. Foto: Wil Lee-Wright

# Solid kunnskapsproduksjon

Solid kunnskapsproduksjon står sentralt i MiST sitt samfunnsoppdrag, og skal danne grunnlaget for museenes arbeid med relevant formidling, helhetlig samlingsutvikling, trygg ivaretaking og aktiv samhandling. Ifølge den strategiske handlingsplanen for 2023–2027 skal MiST være en kunnskapsinstitusjon og være kunnskapsbasert i alt sitt arbeid.

## Forskningsutvalg og ny plan

Forskningsutvalget, sammen med ledelsen, har et overordnet ansvar for å legge til rette for FoU-arbeidet i MiST. Utvalget består av tre representanter fra museene, samt en direktør som leder, en ekstern representant, som i 2023 var prodekan for forskning ved Det humanistiske fakultet ved NTNU, og en utvalgssekretær.

Forskningsutvalgets viktigste oppgave i 2023 har vært å utarbeide en ny felles plan for kunnskapsutvikling, med konkrete tiltak og budsjett. Planen har en bred tilnærming til forskning og kunnskapsutvikling, og har immateriell kulturarv som et særlig innsatsområde. De øvrige satsingsområdene er kompetanseheving, samarbeid med UH-sektoren, økt publisering av fagfelleverderte artikler, fagartikler og større publikasjoner, samt økt synliggjøring. Det er avsatt fellesressurser til de enkelte tiltakene i planen.

## Immateriell kulturarv

Kunnskapsutviklingsplanen legger opp til et flerårig, tverrmusealt internt prosjekt knyttet til immateriell kulturarv. De fleste av museumsavdelingene arbeider til daglig med den immaterielle delen av kulturarven med tanke på forvaltning, forskning og formidling, og alle museene har i sine handlingsplaner en tydelig retning for arbeid innenfor dette feltet.

Den nordiske klinkbåttradisjonen ble skrevet inn på UNESCOs representative liste over immateriell kulturarv, og Museet Kystens Arv skrev i 2023 under på charteret for vern av de nordiske klinkbåttradisjonene. Røros-museet og Bygningsvernsenteret arbeider spesielt med å dokumentere håndverk, og med opplæring.

## Masterstipend

Forskningsutvalget sto for tildeling av ett masterstipend i 2023. Sofie Volden Thorstensen fra Institutt for kunst og medievitenskap ved NTNU fikk stipend for sin masteroppgave med arbeidstittelen *Fra malerinne til kunstner*, med utgangspunkt i Trondheim kunstmuseums samling av Astri Aasens verk.

## Seminarer

Det er arrangert to FoU-seminarer i løpet av 2023. I februar var det et internt fagseminar for MiST på Bårdshaug med førti deltakere, med erfaringsdeling og flere innlegg. Tre masterstipendiater presenterte sine avhandlinger. Det årlige KULMIST-seminaret ble gjennomført på Sverresborg i september, med åtti deltakere og med teknisk-industrielle kulturminner som tema. Kulturminneforvaltning ved NTNU sto som arrangør.

Samarbeid med NTNU og andre utdanningsinstitusjoner MiST og NTNU samarbeider på en rekke ulike måter og på ulike nivåer. I desember skrev rektor ved NTNU og administrerende direktør i MiST under på en ny overordnet avtale mellom institusjonene. Den fungerer som et rammeverk for avtaler på fakultets-, institutt- og programnivå. MiST samarbeider med NTNU på det viktige praksisfeltet. Flere av museene er faste praksisarenaer for studentene i kulturminneforvaltning og arkiv- og samlingsstudier, på både bachelor- og masternivå. Det er også samarbeid med studiene i musikk, media, kunsthistorie, arkitektur og arkeologi ved Kunstakademiet. Mange studenter har også faste besøk hos museene. Ansatte i MiST bidrar som forelesere, biveiledere eller sensorer, og sitter dessuten i ulike organer. Flere studenter har skrevet masteroppgaver med utgangspunkt i museenes samlinger.

Museene er også viktige lærebedrifter. Museet Kystens Arv har hatt og har lærlinger i trebåtbyggerfaget, samt utveksling med franske båtbyggere. Røros-museet inngår i Fagskolen Innlandets fagskoleutdanning i bygningsvern. Sverresborg tilbyr lærlinger og skoleelever å hospitere for å lære mer om arbeid med eldre bygninger.

## Publikasjoner

I MiST er det utgitt seks større publikasjoner, hvorav to årbøker, én fagfelleverdert antologi og to utstillingskataloger. Den siste publikasjonen er boka *Snakk om kunst*, utarbeidet av Trondheim kunstmuseum, som er kjøpt inn av Innkjøpsordningen for ny norsk sakprosa for barn og unge. Det er utgitt tre fagfelleverderte artikler og 17 andre fagartikler.



MiST hadde i 2023 seks ansatte med doktorgrad, fem med autorisasjon som førstekonservator NMF og seks med autorisasjon som konservator NMF.

### FoU-prosjekter

Flere av museene deltar i nasjonale og internasjonale forsknings- og utviklingsprosjekter. Fire av prosjektene er internasjonale (Dance – ICH, House of Arts, Museum Why?, Nordic World Heritage VR Network) og åtte er nasjonale, derav fire doktorgradsprosjekter. De øvrige prosjektene har lokale og/eller regionale nedslagsfelt. I alt deltar MiST gjennom de ulike museene i 14 formaliserte FoU-samarbeid, og to prosjekter i regi av faglige museumsnettverk. Prosjektene er finansiert både av egne midler og av eksterne midler fra blant andre Creative Europe, EEA Grants, Norges forskningsråd, Nordisk råd, Kulturrådet og Stiftelsen UNI. Prosjektene har stor tematisk bredde, for eksempel tekstiler i museum, utvikling og dokumentasjon av immateriell kulturarv, og mekaniske musikkinstrumenter.

### Deltakelse på konferanser

Deltakelse på konferanser er viktig for å utvikle kompetanse hos ansatte i museumssektoren. Etter pandemien har det blitt mer vanlig med digitale og hybride konferanser og seminarer, noe som både er bærekraftig og gjør det mulig å delta på flere arrangementer, men det erstatter ikke fysisk deltakelse.

Flere ansatte har deltatt på internasjonale og nasjonale konferanser, både med og uten innlegg. Mange har også deltatt på partnermøter i inn- og utland i forbindelse med pågående FoU-prosjekter og verdensarvsamarbeid.

## NØKKELTALL

6

større publikasjoner

20

artikler totalt

6

ansatte med doktorgrad

14

FoU-prosjekter

2

prosjekter i nasjonale museumsnettverk



Halmkrone, uro laget av halm og strå. Foto: Berit Kvam



Segling. Foto: Gunvor Storaas

# Relevant formidling

MiST er fortsatt ikke tilbake til besøkstallene fra før pandemien, verken på det rapporterte besøket til Kultur- og likestillingsdepartementet eller på totalbesøk. Likevel er det en økning i totalt besøkstall på 10 % fra 2022. Det produseres en rekke gode tilbud, og det har skjedd mye positivt gjennom nye kreative tiltak – med læring og gode opplevelser for et mangfoldig publikum som resultat.

## Besøk og besøksutvikling

Besøksutviklingen fra 2022 til 2023 viser en økning på 8 % på tall som rapporteres til myndighetene. 23 % av de besøkende er barn og unge. Barn under 16 år går gratis sammen med en voksen. Samlet besøkstall, som omfatter utleie, bruk av arenaene til teater, konserter og kafébesøk, har hatt en økning på 10 %. At det samlede besøkstallet i MiST ikke har kommet opp på nivået fra før pandemien, har sammenheng med at Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum i Munkegata er stengt, at begge avdelingene til Trondheim kunstmuseum har vært stengt for ombygging i lange perioder, og at Thamshavnbanen har vært ute av drift grunnet reparasjoner på linjen.

Formidlerforum i MiST ble etablert for å gjennomføre konkrete tiltak i formidlingsstrategien overfor barn og unge, og har i 2023 kartlagt museenes tilbud til denne målgruppa. Det er laget en ny felles presentasjon, der museene beskriver tilbudene sine i samme format.

Det nye booking- og billettsystemet som ble tatt i bruk i 2022, gir bedre besøksdata og statistikk. Det er til god hjelp i det videre arbeidet med publikumsutviklingen.

## Stor aktivitet

Det har vært vist 46 nye utstillinger, arrangert 339 åpne møter og foredrag, 185 konserter og 17 dramaoppsetninger med 331 framføringer. En rekke nye digitale tilbud, som Rockheims podkastserie, kommer i tillegg. Utstillinger som kan nevnes, er Kunstindustrimuseets samlingsutstilling «Gjenfortryllet» på Gråmølna før jul og Rørosmuseets vandretstilling «Systerspel», som handler om kvinnelige felespillere, en glemt gruppe.

## Medvirkning

I strategien *Formidling for barn og unge 2022–2026* er de overordnede føringene å være modig og jobbe med medvirkning. Medvirkning handler om et bevisst og aktivt forhold til målgrupper og «om å tørre å gi barn og unge en stemme og dele sine meninger i utvikling av pedagogiske opplegg, utstillinger og aktiviteter». I

2023 kom det på plass en toårig stilling i MiST som skal sørge for at strategien for barn og unge går framover. Formidlerforum har arbeidet med samskaping i 2023, for å bli kjent med metoden, dele erfaringer og lære av hverandre.

Orkla Industrimuseum har jobbet med skoleungdom for å skape aktivitet i Gammelgruva under Halloween. «Mal en meter fred» var et samarbeid mellom Rørosmuseet, spelet Elden og et lokalt galleri om malekurs for barn. Sverresborg arbeidet sammen med ungdom i utviklingen av formidlingsopplegget «Cash eller konk» i utstillingen om Trondhjems Sparebank. Kunstmuseet har i 2023 arbeidet sammen med Ringve/Rockheim og Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum for å etablere kunstformidlingsprosjektet *Blikkåpner* i Trøndelag, hvor ungdom får opplæring i å se og formidle kunst, og engasjere andre ungdommer i møte med kunst. Ringve/Rockheim fortsetter med feltarbeid ut mot skolene og inviterer til videre medvirkning med lærere og elever.

## Digital formidling

Det arbeides på flere felt med digital formidling, forstått som formidling som kan oppleves uavhengig av tid og sted, og ikke fysisk i utstillinger. De fleste museene er synlige i sosiale medier med faglig innhold. Både Kystens Arv og Rørosmuseet har for eksempel hatt god spredning på videoer de har delt i sosiale medier. En video fra Båtbyggeriet har hatt nesten 2,5 millioner visninger.

Digital formidling er spesielt viktig for Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum, som er et levende museum, stengt bygg til tross. Rockheim har produsert tolv episoder av podkasten «Bak låta». Rørosmuseet jobber aktivt med KulturPunkt, med en populær digital bergstadvandring med samisk tema, og med formidling av blant annet kulturlandskapet på Storvart.

Selv om utstillinger ikke regnes som digital formidling, er det en stor og kompleks jobb å drifte interaktive utstillinger, særlig på Rockheim, som har mye digitalisert innhold. Sverresborg har i 2023 utviklet et digitalt skolespill i bank-



utstillingen. Alle museene bruker nettsidene sine, artikler og utstillinger på DigitaltMuseum til digital formidling. For eksempel startet Kunstindustrimuseet en ny serie digitale historier kalt «Austråttborgens historier», som skal gi ny kunnskap til publikum utenom sommersesongen.

## DKS – Den kulturelle skolesekken

De samlede tallene over barn og unge som har deltatt i pedagogiske opplegg eller gjennom DKS, er forholdsvis stabile. Kystmuseet hadde fem lokale DKS-tilbud, og samarbeider med skole og bibliotek om DKS-uka på Hitra. Sverresborg hadde tilbudet *Det samiske Trøndelag* for alle byens sjetteklassinger, mens Trondheim kunstmuseum hadde tre tilbud. Rockheim hadde tilbudet *Mitt stille land* til 10. trinn i hele Trondheim kommune, hvor elevene i samarbeid skulle lage sin egen dans til en velkjent låt. I Ringves tilbud *En liten Beat* fikk over to tusen elever høre medelever i aksjon i en ordentlig konsertsal og lære seg å danse vals.

Museene lager skoletilbud tilrettelagt for spesifikke årstrinn også utenom DKS-ordningen. Rørosmuseet samarbeider med utdanningsinstitusjonene i distriktet og tilbyr gratis skoleprogram for alle trinn i Circumferensen (Tolga, Os, Engerdal, Røros og Holtålen), under tittelen *Verdensarven som veiviser*.

Museet Kystens Arv inngikk i slutten av 2023 samarbeid med Indre Fosen kommune om å utvikle DKS-opplegg. Sverresborg arbeider med å få opplegget *Fra skog til hus* inn i DKS for videregående skole, VG2 tømrer.

## NØKKELTALL

**425 495**

besøkende totalt

**35 181**

barn og unge på pedagogiske opplegg

**11**

tilbud i Den kulturelle skolesekken

**104**

utstillinger totalt

**152 891**

følgere i sosiale medier



Ørkedalsspelet. Foto: Magnus Skrede



Foto: Wil Lee-Wright

# Helhetlig samlingsforvaltning og trygg ivaretaking

Forvaltning av den materielle og den immaterielle kulturarven er et av museets kjerneområder. Forvaltning krever både økonomiske og fysiske rammer, og ikke minst kunnskap og overblikk.

## Samlingene

Samlingene til MiST omfatter et stort mangfold av gjenstander, fra synåler og knapper til kunstverk, teknisk-industrielle anlegg og kulturlandskap. På oppdrag fra Trøndelag fylkeskommune gjennomførte MiST i 2023 en større utredning av status for samlingene og magasinbehovene til de konsoliderte museene i fylket. Kartlegginga resulterte i rapporten *Frå uthus til magasin*.

## Samlingsutvikling

MiST har en restriktiv inntakspolitikk som reguleres av faglige inntakskomiteer. Revisjon av samlingene har redusert antallet kulturhistoriske gjenstander. For eksempel har Museet Kystens Arv kassert sju registrerte båter i dårlig forfatning, som har blitt 3D-skannet før kassasjon. Fotosamlingen har imidlertid økt betraktelig. Grunnen er at den store nasjonale undersøkelsen i 2023, i regi av Nasjonalbiblioteket, avdekket at Sverresborg har langt flere foto enn tidligere antatt, over sju millioner. Ringve/Rockheim ferdigstilte felles innsamlingsplan for det sammenslåtte museet med en ny forståelse av museets samlinger, ikke som inndelt i ulike materialtyper, men etter ulike funksjonsområder.

## Registrering, digitalisering og tilgjengelig-gjøring av samlinger og anlegg

Ved alle museene pågår det arbeid med å få bedre oversikt over, kunnskap om og tilgjengelighet til samlingene. Noen har det meste registrert, mens andre har relativt store restanser. Noen har for få menneskelige ressurser, og andre har hatt vakanser som har påvirket samlingsarbeidet.

Ettersom museumsbygget fortsatt er stengt, har Kunstindustrimuseet hatt særlig oppmerksomhet på samlingsarbeidet. Magasinene tømmes, og gjenstandene registreres, fotograferes og flyttes ut av bygningen. Begge kystmuseene er involvert i Kulturdirektoratets arbeid med koordinert samlingsutvikling om KulturNav og far-koster. Orkla Industrimuseums hovedprioritet har vært

arbeidet med privatarkivet til Orkla. Rørosmuseet har også hatt framdrift i arkivarbeidet. Trondheim kunstmuseum har ordnet arkivet etter Trondhjems Kunstforening, og Kystmuseet har fått tilskudd fra Arkivverket til å ordne det nasjonale Havbruksarkivet. Sverresborg har digitalisert nesten 50 000 bilder det siste året. Ringve/Rockheim har prioritert gjenstander i direktørboligen på Ringve.

MiST har gode, langsiktige avtaler med stiftelsene som eier samlingene. Ansvarsforholdene trenger å avklares i en del tilfeller, for eksempel der stiftelsene har nedfelt at gjenstander ikke kan deaksesjoneres. I tillegg har noen gjenstander uklart eierskap, som følge av gamle deponeeringsavtaler og mangelfulle avtaler ved innlån. Trondheim kunstmuseum og Rockheim arbeider kontinuerlig med å rydde opp i sine avtaler.

MiST drifter Samlingsnett.no, en ressursbank for alle som arbeider med samlingsforvaltning. Nettstedet har blitt en sentral del av infrastrukturen til norske museer.

## Tilstanden til de kulturhistoriske bygningssamlingene

Det har vært en viss forbedring av tilstandsgrad på bygningene, men det er fortsatt store utfordringer med vedlikeholdsetterslep. Det er også utfordrende å følge opp istandsatte bygninger tilstrekkelig. Dette henger sammen med tilgang på ressurser og ikke minst mangel på kvalifiserte håndverkere i et konkurranseutsatt marked. Endrede klimaforhold medfører også behov for hyppigere vedlikehold på alle bygninger enn tidligere antatt. Likevel har det vært framdrift i arbeidet med de kulturhistoriske bygningene.

Sverresborgs hovedoppgave har vært restaurering av stua fra Litjbuan i Meldal, som en del av EØS-prosjektet *House of Arts*. Rørosmuseet har satt i stand to av eiendommene til Stiftelsen Rørosmuseet, og gjort arbeid på alle delene av eiendommen etter Røros Kobberverk. Orkla Industrimuseum arbeider med tilstandsanalyse og



tiltaksplan for de fredede bygningene ved Thamshavnbanen. På Rindal skimuseum har kommunen, som eier, gjennomført tiltak på flere kulturhistoriske bygninger. Museet Kystens Arv restaurerer museets eneste originale bygg, Gløttennaustet.

### Tilstand og oppbevaringsforhold for samlinger og anlegg

Med økonomisk bidrag fra Trøndelag fylkeskommune har MiST kartlagt oppbevaringsforholdene hos de konsoliderte museene i fylket. Ifølge rapporten *Frå uthus til magasin* finnes det totalt 290 magasin eller lagerrom i MiST, og 70 % av gjenstandene oppbevares på uegnede steder. I rapporten vurderes det hvilke oppbevaringssteder som kan videreføres, oppgraderes eller bør utvikles. I tillegg har volumet av alle gjenstandene blitt målt opp for å anslå det totale magasinbehovet i fylket. Rapporten utgjør et godt kunnskapsgrunnlag for det videre arbeidet med mulig nytt fellesmagasin/bevaringssteder.

Resultatene fra museenes egen rapportering av oppbevaringsforholdene viser en svak forbedring for kunstsamlingene. Dette skyldes at Kunstindustrimuseet har flyttet om lag 5 % av sin samling pluss en stor boksamling til eksternt magasin. I tillegg har kunstmuseet gjort forbedringer blant annet med skulptursamlingen og verk av Hans Ryggen. Rapporteringen fra de kulturhistoriske museene viser liten endring i bevaringsforholdene rent prosentmessig.

Mange avdelinger arbeider med beredskapsplaner, og flere har dette på plass allerede. MiST har felles beredskapstilhenger med tanke på evakuering av samlinger, utstillinger og antikvariske bygg, og alle museene har beredskapskasser.

### NØKKELTALL

**36 339**

kunsthistoriske gjenstander

**229 985**

kulturhistoriske gjenstander

**7 934 992**

fotografier

**268**

kulturhistoriske bygninger

**121**

fartøy og båter

**1546,3**

hyllemeter privatarkiv



Båthallen Museet Kystens Arv. Foto: Spesiellise Foto & Design



Undersøkelse av mulig rust. Foto: Ringve Musikkmuseum

# Aktiv samhandling

MiST samarbeider med en rekke ulike aktører, og samarbeidet tar mange former. Nasjonalt er det med flere departementer, direktorater, Norges museumsforbund og Arkivforbundet, og internasjonalt er det gjennom ulike prosjekter.

Det er etablert et nettverk for direktørene ved museene i Trøndelag, der regionalt samarbeid og fellesskap står sentralt. Samarbeidet med UH-sektoren er viktig for faglig utvikling og for forskning i og på museene. Samarbeidet med næringslivet og kommunene er viktig for museenes betydning og posisjon, for synlighet og for økonomi. Lag og organisasjoner bidrar dessuten med kompetanse, engasjement og arbeidsinnsats.

## Historienes Trøndelag

Dette er et samarbeid mellom MiST, Museet Midt, Museene Arven, NTNU Vitenskapsmuseet, Saemien Sijte og Trøndelag Reiseliv. Prosjektet skal løfte Trøndelag som kulturhistorisk opplevelseregion fram mot nasjonaljubileet i 2030. Prosjektet er støttet av Trøndelag fylkeskommune. Museene har i første fase valgt å løfte sørsamisk kultur og historie. Prosjektleder er ansatt med arbeidsplass på Saemien Sijte, og intensjonen er å styrke formidlingen av det sørsamiske og gi større innsikt i samiske perspektiver.

## Samarbeid med lag, organisasjoner og festivaler

Museene samarbeider lokalt med venneforeninger, historielag, kirkeforeninger, husflidslag, frivillighets-sentraler, velforeninger, idrettslag og ulike støtteforeninger. Videre har mange samarbeidet med festivaler, noe som er viktig fordi det skaper relevant innhold for publikum og gjør det mulig å nå flere målgrupper. Kunstindustrimuseet har for eksempel hatt to samarbeidsarrangementer i Stiftsgården, ett under Trøndersk Matfestival og ett under Trondheim kammermusikkfestival.

## Næringslivet og UH-sektoren

Samarbeidet med næringslivet tar mange former. Kystmuseet har i tolv år samarbeidet med Lerøy Midt, hvor Kystmuseet leverer tjenester innen formidling, utstilling, markedsføring av tilbudet, båtskyss og booking. Sparebank 1 Midt-Norge har vært en viktig partner for Sverresborg i utviklingen av ny bankutstilling. Sverresborg arbeider med Selbu Husflidscentral om utsalg, formidling

og demonstrasjon av strikke- og håndverksteknikker. MiST samarbeider med private restauratører som drifter kafeer og restauranter på museene. Trondheim kunstmuseum inviterte til «julefika» i desember for å markere at det er en aktiv del av byens kultur- og næringsliv. NKIM har en viktig oppgave med å være en synlig og aktiv deltaker i kunsthåndverksfeltet nasjonalt.

NTNU er en av de viktigste partnere for MiST, og museene arbeider med flere ulike institutter. MUSEAL er et samarbeid mellom Institutt for lærerutdanning og flere museer i regionen om museene som alternative læringsarenaer. MiST sine ansatte holder gjesteforelesninger og tilbyr tilrettelagte opplegg for studenter og ansatte i UH-sektoren, universitetsansatte bidrar til det faglige innholdet på museene, og MiST og universitetene og høyskolene samarbeider om FoU-prosjekter.

## Regionale og kommunale samarbeid

De ulike vertskommunene er viktige samarbeidspartnere gjennom politisk og administrativ ledelse, kulturenhet, oppvekst/skole/barnehager, kulturskoler og Den kulturelle skolesekken. Flere har inngått samarbeid med videregående skoler.

Det er samarbeid om privatarkiv med Interkommunalt arkiv Trøndelag, Trondheim byarkiv, Statsarkivet i Trondheim, NTNU Universitetsbiblioteket, Museene Arven og Trøndelag fylkeskommune. Børsabåt-prosjektet til Museet Kystens Arv skjer sammen med Skaun barne- og ungdomsskole. De har engasjert hele lokalsamfunnet for å samle inn penger til å bygge en børsabåt. Orkla industrimuseum har et formidlingsopplegg for nyansatte i Orkland kommune og Thamsklyngen, som framhever museets rolle i den nye kommunen og i et mangfoldig næringsliv, med bevisstgjøring av hva historien i regionen betyr i dag. Rørosmuseet samarbeider med et stort mangfold av lokale, regionale, nasjonale og internasjonale organisasjoner og myndigheter om blant annet verdensarven.



## Representasjon i nettverk

Alle museene i MiST er med i ett eller flere nasjonale museumsnettverk. Nettverkene er nyttige kilder til informasjon om faglige tema og aktiviteter. Ringve/Rockheim leder Musikknettverket, og Rørosmuseet er ansvarsmuseum for Nettverk for tradisjonshåndverk og bygningsvern. Samtlige museer er også representert i andre nettverk, slik som Direktørnettverket for museumsjernerbaner, Stavkyrkjeeigarforum og Museum Why? MiST er representert i styret i Norges museumsforbund, har en representant i styret for Norges dokumentarv og nestlederen i Norges Verdensarv, samt den nasjonale representanten i European Museum Academy.

## Tjenesteyting, oppdrag og kunnskapsdeling

MiST har en lang tradisjon for å yte tjenester til mindre museer i regionene utenfor MiST. Ansatte yter generell museumsfaglig rådgivning, og har også en rekke innledninger og faglige foredrag der de deler sin kompetanse. MiST har en samarbeidsavtale med Jødisk museum i Trondheim. Utviklingsenheten har levert tjenester innen samlingsforvaltning til Oppdalsmuseet og Landbruksmuseet på Skjetlein videregående skole. Sverresborg har blant annet hatt oppdrag for NDR/Riksregaliene med tilstandsvurdering av kronjuvelene. Det er også utført flere oppdrag for offentlige og private kunder, for eksempel innen bygningsvern og kunstfaglig rådgivning. Bygningsvernssenteret ved Rørosmuseet, som i stor grad lever av oppdrag, hadde også i 2023 en rekke større og mindre oppdrag.

## Markedssamarbeid

MiST samarbeider internt gjennom en markedsgruppe bestående av én person fra hvert museum som jobber med markedsføring, samt markedsrådgiver hos Utviklingsenheten. Alle museene i MiST skal framsnakke og markedsføre hverandre. Det arbeides med å kartlegge og analysere målgrupper for å spisse markedsføringen. MiST har felles gavekort. Museene samarbeider med sine lokale reiselivs- og destinasjonsselskaper.



Foto: Vindfang



Samurai. Foto: Freia Beer

# Organisasjonen

Som en stor, sammenslått museumsorganisasjon jobber MiST spesielt med å styrke samhandling og læring på tvers. Det er etablert flere tverrgående prosjektgrupper, som FoU-utvalg, formidlingsforum og markedsgruppe. Trondheim kunstmuseum og Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum har også i 2023 jobbet tett sammen om et nytt museum for kunst og form. Museer med lignende tematikk – som Rørosmuseet og Orkla Industrimuseum, og Kystmuseet og Museet Kystens Arv – samarbeider også.

Det har vært gjennomført lederutvikling for både ledergruppa og den utvidede ledergruppa. I mars ble det avholdt en todagers ansattsamling på Røros med 170 deltakere, og alle ansatte har gjennomgått kurs i informasjonssikkerhet.

## Ansatte og frivillige

I løpet av 2023 har MiST hatt 284 ansatte, hvorav 238 er fast ansatt og 46 er i midlertidige stillinger. De fast ansatte utgjør 156 årsverk. Til sammen har MiST 192 årsverk. Av disse utgjøres 85,96 av menn og 102,23 av kvinner. MiST legger til grunn at det ikke skal gjøres forskjell på ansatte – eller ved ansettelse – på grunn av etnisitet, språk, religion eller livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Virksomheten er klar over at arbeidsstokken i liten grad speiler befolkningens sammensetning, og alle ansettelse skal vurderes ut fra målet om å øke mangfoldet.

I 2023 hadde MiST 339 frivillige. Arbeidet de har lagt ned, tilsvarer 5,12 årsverk.

## Arbeidsmiljø

Organisasjonen har et velfungerende arbeidsmiljøutvalg (AMU). Det er verneombud ved hvert museum, og et felles hovedverneombud. Verneombudene inngår i et felles forum for verneombud i MiST. I 2023 ble det etablert avvikssystem, og en felles HMS-håndbok for MiST ble digitalisert. Det gjennomføres en årlig HMS-samling hvor verneombud, tillitsvalgte, AMU, HR og ledelse deltar.

## Bærekraftig drift

I henhold til Strategisk handlingsplan skal MiST gjennom egen drift bidra aktivt til å nå FNs bærekraftsmål. De to industri- og gruvemuseene har opphav i til dels svært forurensede områder, noe som krever bevissthet i den daglige forvaltningen. MiST har de tre siste årene brukt kr 12,9 mill. på utskifting til LED-lys og andre ENØK-tiltak. Mange av de gjennomførte tiltakene er også viktige HMS-tiltak, slik som brannsikring og bedre innelima, som igjen har betydning for helsen. Bedre innelima med stabil temperatur gir i tillegg positive utslag for gjestandsbevaringen. Organisasjonen har arbeidet målrettet for å redusere reiseaktiviteten.

## NØKKELTALL

**282 mill. kr.**  
samlet omsetning

**248**  
ansatte totalt

**103**  
årsverk kvinner

**88**  
årsverk menn

**339**  
frivillige



### Styringsmål og måloppnåelse

1. Økonomistyring: MiST skal budsjettere og avsette 1 % av omsetningen, slik at MiST gradvis bygger opp sin egenkapital for å redusere økonomisk risiko og bidra til framtidig handlingsrom. I 2023 var resultatgraden i morselskapet 5,91 %. Målet er oppnådd.
2. Maksimalt 60 % av omsetningen skal gå til personalkostnader, for å gi organisasjonen mest mulig handlingsrom innenfor driften. I 2023 utgjorde personalkostnader 48 % av omsetningen. Målet er oppnådd.
3. Nærværspersent: 95 %. MiST skal være en organisasjon hvor ansatte trives. Nærværspersent for 2023 ble 94 %. Målet er ikke oppnådd.
4. Økt egeninntjening på 2 %. Målet er ikke oppnådd.

Styringsmålene gjelder for morselskapet.



Kaffebord, Rindal skimuseum. Foto: MiST



Tekstilkonservering. Foto: Siri Frøseth







**Redaksjon:** Karen Espelund, Terje Breigutu Moseng og Ann Siri Hegseth Garberg

**Språkvask og korrektur:** Museumsforlaget AS

**Forsidefoto:** Fra Trondhjems Sjøfartsmuseum. Foto: Wil Lee-Wright

**Grafisk produksjon:** Fagtrykk AS

**FAGTRYKK**



MiST er en av regionens største kulturinstitusjoner og består av 12 museer og 32 besøkssteder.

Fullstendig årsrapport finnes på [www.mist.no/om oss](http://www.mist.no/om_oss)

[www.mist.no](http://www.mist.no)



MUSEENE I  
SØR-TRØNDELAG